

**Kokonaistalouden suunnitteluoehje (KV 14.6.2023) +
Talousarvion 2024 valmisteluohje (KH 07.08.2023)**

Talousjohtaja Kari Auvinen

Lempäälän kuntasää

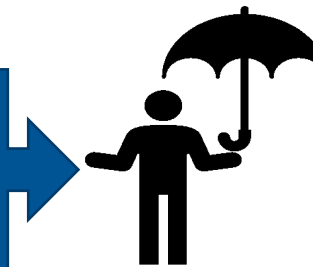
- Kunta-alan uuden palkkasopimuksen kustannukset.
- Nopeasti kohonnut korkotaso.
- Korkea inflaatio, joka vaikuttaa myös ylisuuriksi kasvaneiden vuosi-investointien kustannusarvioihin.

Hyvä
verotulokasvu,
väestön
nettokasvu,
matala
työttömyys

- Kulukasvu kasvattaa palvelumenoja ja omaa rahaa ei riitä kasvuinvestointeihin
- Verotulot ovat puolittuneet → rohkeus investoida aiempaan tapaan, verotulokasvuun luottaen ei ole enää mahdollista.
- Vuosi 2024 painuu alijäämäiseksi ja alijäämäisyyden/velkaantumisen kierre kasvuinvestointien edessä uhkaa jatkua vuosina 2025-2026

2024 alijäämäarvio -4,5 milj. €
(= noin 0,8% veroprosenttituotto)

Investointiohjelman valmistelutilanne/ kesäkuu -2023 ...

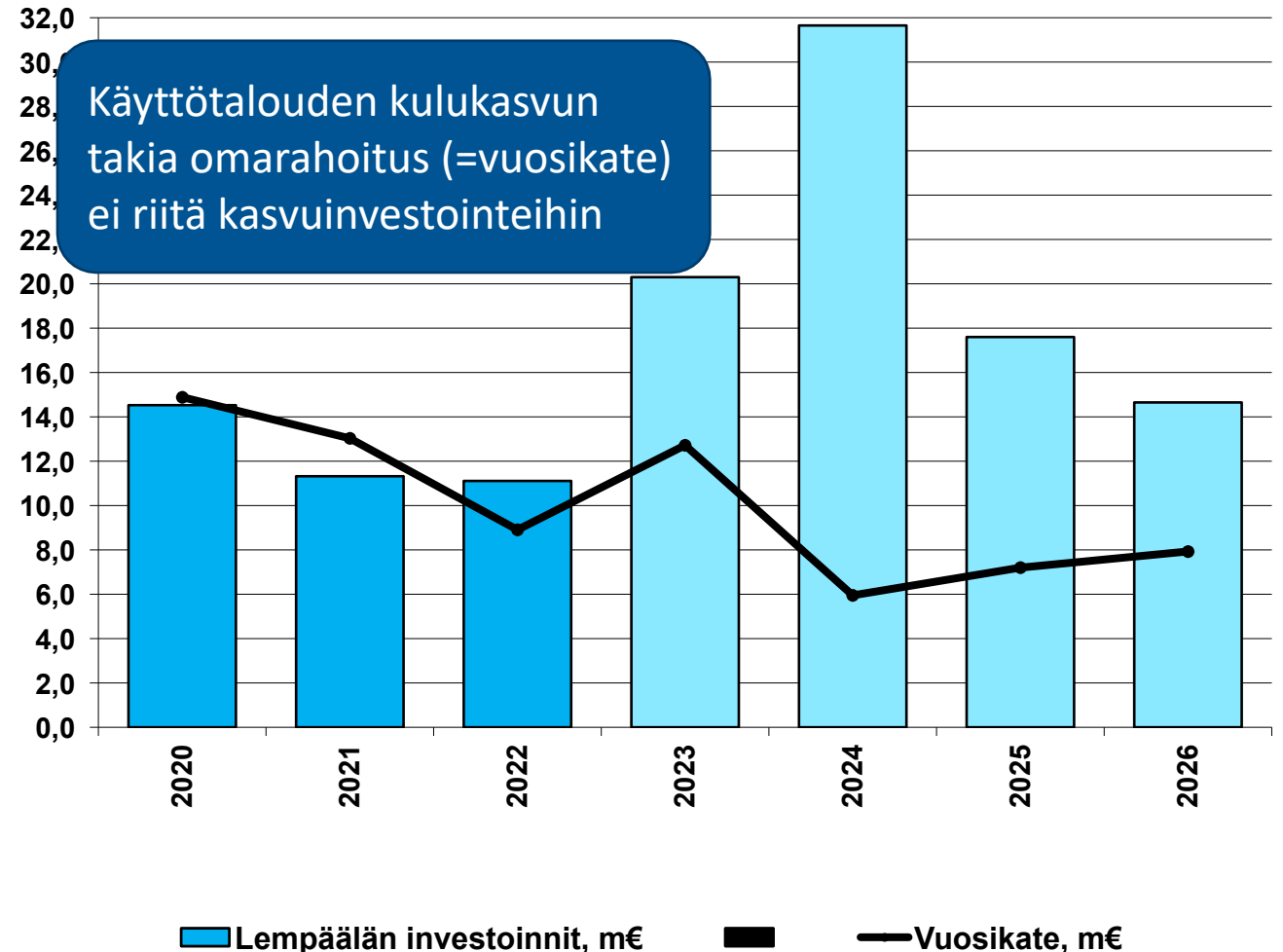
Lempäälän 2024-2026 vuosi-investointien ehdottomaksi kestävyysmaksimiksi tulee rajoittaa 20 m€/vuodessa. Investointipaine on etupainoinen. Investointitason on palattava huippuvuosien jälkeen tasoon 10-15 milj.€ /vuosi.

Ilman reagoitua ja korjaavia taloustoimia velan määrä kasvaisi noin 45 milj. €:lla nykyisestä n. 3500 €:sta/as. yli 5000 €:oon/as.

Jotta Lempäälän velkamäärä ja korkokulut eivät kasva hallitsemattomasti **tarvitaan talouden korjaussarja:**

- käyttötalouden kulusopeutusta
- lisää toimintatuottoja ja avustustuottoja
- investointiohjelman muutoksia, lykkäämistä ja karsintaa sekä valtionosuuksia investointeihin
- lisää verotuloja

Näillä korjaustoimillakin velka €/as. kasvaa, mutta vain noin 4500 €:oon/as, riippuen päätettävien keinojen järeydestä.

Tulopohjan valmisteluperiaatteet

Verotulo- ja valtionosuusennusteet:

- suunnitteluohjeen vero- ja valtionosuustuottojen ennusteet pohjautuvat toukokuun alussa saatuihin Kuntaliiton koko maan ennusteisiin ja niistä johdettuihin kuntakohtaisiin ennusteisiin
 - suunnitteluohjeen laskelmat perustuvat nykyisiin veroprosenttipäätöksiin
 - kunnanvaltuusto vahvistaa vuoden 2024 veroprosentit lokakuun kokouksessaan
 - vuoden 2024 verotulot alenevat kuluvasta vuodesta, sillä vuonna 2023 tilityksiin sisältyy vielä ”verohäntää” ennen hyvinvointialueuudistusta voimassa olleilla jako-osuuksilla
 - KL:n vuosien 2024-2026 verotuloennustetta on maltillistettu noin 0,6 milj. € / kukin vuosi
 - KL:n vuoden 2024 valtionosuustuloarvio 20,6 milj. € perustuu toukokuussa saatuun ennakkotietoon
 - valtionosuustuloarvioon vuosille 2025-2026 ei ole arvioitu muutoksia keskeneräisestä valtion kuntatalousohjelman valmistelusta johtuen

Toimintatuotot:

- tuloarvio on tehty maltillisesti ja varovaisuutta käyttäen:
 - hyvinvointialueen maksamat vuosivuokrat arvioitu vuoden 2023 mukaiseen tuottotasoon
 - maan myyntivoitot on arvioitu luovutusohjelman tukeutuen 2,0 milj. €;n keskimääräisellä tuloarviolla
 - varhaiskasvatuksen ja maankaatopaikan maksutuottojen arviota on alennettu
 - yleinen maksu-/taksatarkistusten kasvuarvio +2%

Käyttötalouden kulupohjan valmisteluperiaatteet

Henkilöstökulut:

- Yli 55 % uuden kunnan käyttötalousmenoista on henkilöstökuluja
 - suunnitteluoletuksena on, että tuleville vuosille varaudutaan uusien korottuneiden palkkasopimusten sopimuskasvuun + palkkaohjelmaan
 - vuosipalkkapohjat talousarviovuodelle 2024 on jo lähetetty kesäkuussa eri yksiköille hyödynnettäväksi
 - nykyisen sopimuskauden jälkeen kasvuksi on arvioitu +2% /vuosi

Palveluostot sekä aineet ja tarvikkeet:

- suunnitteluohjeen inflaatiovaikutusta alhaisempi kasvuvaraus +1,5 % merkitsee perusteellista kulubudjetin harkintaa ja suunniteltujen kulusopeutustoimien jatkamista

Avustukset ja muut toimintakulut:

- kotihoidontuen kuntalisäpilotti sisällytetään avustuskuluihin ja
- markkinakorkojen kohonnut taso otetaan huomioon käyttötalouden leasingkuluissa ja rahoitusosan korkokuluissa

Suunnitteluohjeen mukaiseen lopputulokseen yltäminen

- Vuoden 2024 suuren alijäämäuhan eliminointi edellyttää useita eri toimenpiteitä:
 - 2023 talousarviotavoitteessa pysyminen (nyt ylijäämäinen 2,6 m€)
 - kulusopeutustoimien valmistelu ja päätöksenteko eri toimielimissä
 - maksu-, myynti-, vuokra- ja avustustuottojen kasvattaminen
 - investointien priorisointia/lykkäämistä ja tämän myötä velkaantumisen hillintää
- Vuosien 2023 ja 2024 taloustavoitteissa onnistuminen on helpottaa merkittävästi talouden kääntämistä ylijäämäiseksi vuosina 2025-2026
- On todennäköistä, että lautakuntien talousarvioesityksiä ohjataan vielä jatkovalmisteluun kunnanhallituksen TA-seminaarissa 05.-06.10. annettavalla lisäohjauksella
 - <= KH:n poliittinen ohjaus ta-esityksen sisällölle
 - <= syksyn aikana tunnistettavat mahdolliset muutostarpeet
- TA2024 -valmisteluohjeen taustalla olevaa Lempäälän kokonaistaloutta on ”excelöity” siten, että ta-esitysten valmistelua pystytään ohjeistamaan ja seuraamaan toimielimittäin
 - toimielimille voidaan hahmottaa karkealla tasolla tavoite-eurot toimintatuotoiksi, toimintamenoiksi ja toimintakatteeksi

**Talousarvion tavoitteiden ja tekstien
yhteys kuntastrategiaan**

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

HINKU-ilmastotoimenpiteet

Tavoitteiden asettaminen ja kuntastrategian kytkentä TA-2024 valmisteluun

- **Palaute aiemmista talousarviotavoitteista päättäjiltä:**
 - tavoitteiden johtaminen strategiasta ja mitattavuus
 - tavoitteiden määrän vähentäminen
 - tavoitteiden raportointivaiheen tekstillä tulee olla selvä yhteys tavoitteeseen ja asetettuun mittariin
 - tavoitteen, mittarin ja mittaustuloksen antaman tiedon avulla lautakunta voi kehittää omaa toimintaansa
 - voiko osa numeraalisista tavoitteista/mittareista olla jatkossa palvelusuunnitelman perusteiden jälkeen esitettäviä suoritteita?
 - voiko osa tavoitteista olla vain operatiivisen toiminnan raportointia lautakunnalle?
- **Kommentit talousprosessista:**
 - kerratkaa uuden kuntastrategian koko sisältö ja mitä uudessa strategiassa 6 eri strategisen teeman alle on jo kirjattu
 - usean eri asian sisällyttäminen samaan tavoitetekstiin vaikeuttaa mitattavuutta ja arviointia raportoidessa ja myös raporttia tulkittaessa
 - kertatoimenpiteen asettaminen tavoitteeksi ja sen mittaaminen ei useimmiten ole hyvä tapa johtaa kuntastrategiasta talousarviotavoite

Targetorin talousarviotavoitteiden asemointi uuden kuntastrategian teemojen alle (esimerkki)

Teema	Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet	Mittari
Kasvu ja elinvoima	XZXZXZXZXZX	XZXZXZXZ
Ympäristö ja kestävä kehitys		
Palveluiden ja toiminnan kehittäminen	XZXZXZXZXZXZXZ	XZXZXZX
Yhteisöllisyys ja osallisuus		
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (Hyte)	XZXZXZXZXZX	XZXZXZ
Henkilöstö		

Lisäksi palvelusuunnitelmaesitysten teksteistä tulee ilmetä miten kuntastrategian linjaukset ja suunnitellut kulusopeutustoimet vaikuttavat palvelujen järjestämiseen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kirjaukset Targetorissa

- Tutustu hyvinvointiraporttiin vuodelta 2022:
 - <https://lempaala10.oncloudos.com/kokous/2023266-21-27746.PDF>
- Tutustu valtuuston hyväksymiin ns. poikkihallinnollisiin hyvinvointisuunnitelmiin ja ohjelmiin:
 - ehkäisevän päihdetyön suunnitelma,
 - kulttuurihyvinvointiohjelma,
 - liikkumisohjelma,
 - kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma
- Arvioi miten tehtäväalueesi voi edistää hyvinvointityötä ja
 - kirjaa tehtäväalueellesi kuntastrategian Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen alle konkreettinen, mitattavissa oleva talousarviotavoite tai
 - suunnittele tehtäväalueesi toimintaa hyte-tulokulmasta ja kirjaa oleelliset toimenpiteet palvelusuunnitelman perustelutekstin yhteyteen
- Hyvinvointisuunnittelija on mielellään konsultoimassa palvelualueita esimerkiksi mittareiden valinnassa hyte-indikaattoreista.
 - suunnittelija anna.makela2@lempaala.fi , 040 195 4884

HINKU-ilmastotoimenpiteiden kirjaukset Targetorissa

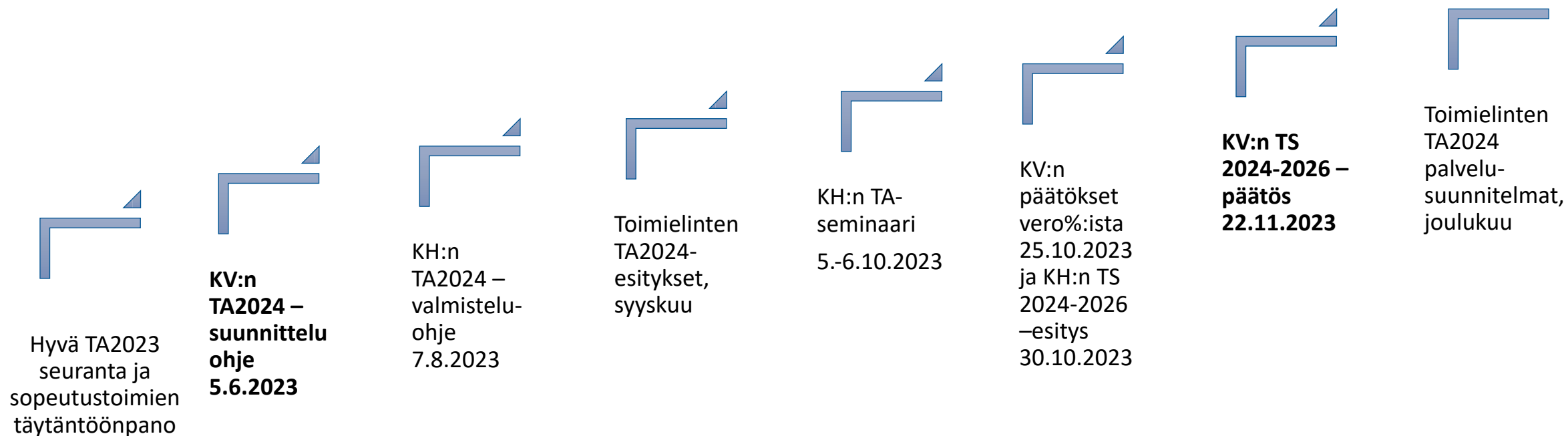
- HINKU = Lempäälä matkalla kohti hiilineutraalia kuntaa ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80% vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä
- Tutustu Energia- ja ilmastojarkeä –kärkihankkeeseen
- Tarkista tehtäväalueesi nykyisten HINKU-tavoitteiden ajantasaisuus. Poista, päivitä tai luo uusi. Kirjaa konkreettisia, arvioitavissa olevia toimia, sillä raportointimuotona on vain liikennevaloväriin valinta.
- Targetor-käsittelyohje:
 - Valitaan ensin alavetovalikosta Tavoite-kohdasta omiin toimenpiteisiin liittyvä ylätavoite, näitä ovat Tampereen kaupunkiseudun ilmastotiekartan mukaisesti:
 - Eheä maankäyttö ja kestävä liikenne – esim. kaavoitus ja kestävä liikunnan edistäminen
 - Uudistuva energian tuotanto ja kulutus – esim. energiatuotannon muutokset, energiansäästötoimenpiteet
 - Resurssiviisas kuluttaminen ja tuotanto – esim. kierrätys, kestävät hankinnat, digihankkeet, etätyö
 - Sopeutuva kaupunkiseutu – esim. viheralueet, luonnon monimuotoisuuden suojeleminen, hulevedet, valmiusuunnitelmat esim. sähkökatkojen, helteen, varalle, hiilinielut, ilmastokestävät rakenteet - korjausrakentaminen
 - Kehittyvä ilmastotyö – esim. ympäristökasvatus, neuvonta- ja koulutus, ympäristöviestintä

TA-valmisteluaikataulujen kertaus ja lisätietoja

Kokonaistalouden ohjauksen valmistelun aikataulua

Lisätietoja ja tukea valmistelulle talouspalveluista...

- talousjohtaja kari.auvinen@lempaala.fi , 050 68148
- talousasiantuntija tuija.hakala@lempaala.fi , 044 4309 680
- talousasiantuntija mari.kivela@lempaala.fi , 050 3830 124
- talousassistentti hanna.honkavuo@lempaala.fi , 044 4215 113
- hankekoordinaattori hanna.willner@lempaala.fi , 044 4235 948